

PODKLAD PRO PŘEDMĚT

2 PR 420

přednáška

Cenné papíry

Pojem cenného papíru vymezen v zákonu: cenný papír je listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést (§ 514 ObčZ). Historicky nebyl pojem cenného zákonem upraven, jeho vymezení bylo ponecháno teorii.

Podstatou cenného papíru je skripturní (písemný) akt, jedná se o listinu. Právo spojené s cenným papírem po jeho vydání nelze bez této listiny uplatnit (využít) ani převést na jiného. Předchozí právní úprava definici cenného papíru neobsahovala.

Neplatí, že cenným papírem je pouze listina označená jako cenný papír zvláštními právními předpisy. Existují i listiny jako cenné papíry, které za cenné papíry nejsou označeny zvláštními zákony.

Aby byla listina cenným papírem, který není emitentem vydán jako cenný papír upravený zvláštními předpisy, musí listina určit alespoň odkazem na emisní podmínky a) právo, které je s cenným papírem spojeno, a b) údaj o emitentovi (§ 515 ObčZ).

Náležitosti cenného papíru: aby cenný papír, který je za cenný papír označen zvláštními právními předpisy, byl příslušným cenným papírem, musí splňovat **náležitosti tohoto cenného papíru.** **Náležitostmi pojmenovaného cenného papíru** jsou: **a)** náležitosti emitenta, **b)** náležitosti obsahu, **c)** náležitosti, zda může být cenný papír vydán pouze jako listina, nebo může být nahrazen náhražkou – zaknihovaným cenným papírem, **d)** náležitosti formy.

CP jako listiny je třeba odlišovat od ostatních listin s právním významem:

vyplývají z nich různé důsledky:

A) deklaratorní papíry – písemný projev vůle, který není nezbytným předpokladem vzniku nebo trvání určitého práva. Určitá práva mohou existovat, i když projev vůle nebude obsažen na listině (důkazní význam) – např. dobrovolně písemná smlouva,

B) legitimační papíry – nezakládají, ani nepotvrzují existenci práva, ale slouží jako legitimize k výkonu subjektivního práva. Obsah legitimize: **a)** je v papíru uveden (jízdenky, vstupenky do divadla), **b)** bezobsažná (známky s číslem od šatny).

Legitimace: **a) oboustranná** (plní se osobě, která papír předloží - pravidlo),

b) jednostranná (oprávnění plnit osobě, která jej předloží, ale není povinen plnit osobě, která právo nedoloží jinak

Legitimační papír: **a) přenosný** (lístek ze šatny) x **b) nepřenositelný** (dříve známka na MHD)

C) konstitutivní papíry – písemný projev vůle je nezbytným předpokladem vzniku subjektivních práv a povinností. Nelze jej nahradit ničím jiným.

Hlavní pojmy spojené s cennými papíry (CP):

Emitent CP: osoba, která vydává cenný papír. Liší se podle druhů cenných papírů. Obecně platí, že emitentem může být fyzická osoba (např. směnka), právnická osoba (např. dluhopis), pouze některá forma právnických osob (např. akcie u akciových společností, kmenový list u s.r.o.), některé fyzické nebo právnické osoby dle předmětu podnikání (např. nákladní list u dopravce, skladištní list u skladovatele), veřejnoprávní korporace (státní dluhopis u státu, dluhopis vydávaný ČNB u ČNB, komunální dluhopis u obce či vyššího územně správního celku – kraje). Je-li z cenného papíru zavázána osoba odlišná od emitenta a poruší-li svou povinnost, nahradí emitent škodu z toho vzniklou (§ 517 ObčZ).

Emise CP: dvojitý význam: a) soubor zastupitelných cenných papírů vydaných za týchž emisních podmínek, b) postup při vydání cenného papíru.

Jmenovitá hodnota CP: částka, která je uvedena na cenném papíru. Některé cenné papíry jmenovitou hodnotu mají (např. dluhopis), některé nemají (např. skladištní list), některé mohou mít, ale nemusí (např. akcie může mít jmenovitou hodnotu, ale i mohou existovat akcie bez jmenovité hodnoty – kusové akcie /§ 257 ZOK/). Jmenovitá hodnota může být vyšší, rovna nebo nižší než je kurs CP.

Emisní kurs CP: peněžní částka, za kterou se vydává cenný papír (§ 520 odst. 2 ObčZ). V zákoně stanoveném případě nesmí být emisní kurs CP nižší, než jmenovitá hodnota CP (např. akcie - § 247 ZOK). Emisní kurs může být vyšší, roven nebo nižší než je kurs CP.

Kurs CP: peněžní částka, za kterou se s cenným papírem obchoduje na regulovaném trhu (burza CP). Kurs CP může být vyšší, roven nebo nižší než je jmenovitá hodnota CP nebo emisní kurs CP.

Datum emise CP: označuje den, kdy může dojít k vydání cenného papíru prvním nabyvateli. Není-li stanoveno jinak, určí datum emise cenného papíru emitent (§ 519 odst. 1 ObčZ). Datum emise je pro **cenné papíry téže emise stejné**. Den vydání nemůže předcházet datum emise, ale může se jednat o stejný den.

Den vydání CP: Cenný papír je vydán dnem, kdy splňuje náležitosti stanovené pro něj zákonem nebo jiným právním předpisem a **kdy se stanoveným způsobem stane** majetkem prvního nabyvatele (§ 520 odst. 1 ObčZ). Den vydání může být pro cenné papíry téže emise různý.

Emisní podmínky: vymezují práva a povinnosti emitenta a vlastníků cenných papírů, jakož i podrobnější údaje o emisi cenných papírů (§ 519 ObčZ).

Rubopis (indosament): písemný projev vůle držitele CP provedený na rubu CP s právními účinky.

Zastupitelný cenný papír: je cenný papír téhož druhu vydaný tímž emitentem v téže formě, z něhož vznikají stejná práva (§ 516 odst. 1 ObčZ). Podpis emitenta na zastupitelném cenném papíru může být nahrazen jeho otiskem, pokud jsou na listině současně použity ochranné prvky proti jejímu padělání nebo pozměnění (§ 516 odst. 2 ObčZ). Cenný papír, který nesplňuje tuto charakteristiku, je **nezastupitelný cenný papír**.

Hromadná listina: zastupitelné cenné papíry lze nahradit hromadnou listinou. Pro emisi a vydání hromadné listiny platí stejné podmínky jako pro vydání jednotlivého cenného papíru. Hromadná listina obsahuje alespoň ty náležitosti, které zákon stanoví pro jednotlivý cenný papír včetně jeho čísla (§ 524 odst. 1 ObčZ). Vlastník hromadné listiny má právo na její výměnu za jednotlivé cenné papíry. V případě, že emitent určí podmínky pro výměnu hromadné listiny, pak dojde k výměně této listiny při splnění těchto emisních podmínek (§ 524 odst. 2 ObčZ).

Stejnopis: je-li cenný papír vydán ve více stejnopisech, **musí být číslovány**. Bylo-li plněno na jeden stejnopis, **zanikají práva ze všech ostatních stejnopisů**.

Forma cenného papíru: pojem formy cenného papíru není vymezen, zákon pouze vymezuje způsoby převodu cenného papíru dle jeho formy, rovněž forma cenného papíru rozhoduje o postupu při zastavení cenného papíru. V případě akcií forma akcie vymezuje i možnost omezit převoditelnost. Omezenou převoditelnost může mít pouze akcie na jméno (§ 270 ZOK, akcie na jméno je ovšem cenný papír na řad – viz níže). Zákon (§ 518 odst. 1 ObčZ) rozlišuje následující formy cenných papírů: **a) cenné papíry na doručitele, b) cenné papíry na řad, c) cenné papíry na jméno** (§ 518 odst. 1 ObčZ). Forma cenného papíru je dána kombinací vyvratitelné a nevyvratitelné domněnky. Obsahuje-li cenný papír jméno oprávněné osoby, má se za to, že se jedná o **cenný papír na řad** (vyvratitelná právní domněnka). To znamená, že i když bude na cenném papíru uvedeno jméno oprávněné osoby a současně uvedeno, že se jedná o cenný papír na jméno nebo na doručitele, bude se jednat o cenný papír na jméno nebo na doručitele. Neobsahuje-li cenný papír jméno oprávněné osoby, platí, že se jedná o **cenný papír na doručitele** (nevyvratitelná právní domněnka) (§ 518 odst. 2 ObčZ). Právní předpis stanoví, které cenné papíry uvedené v zákoně mají jakou formu nebo formy. Některé cenné papíry mohou mít všechny tři formy (např. konosament, skladištní list), některé dvě formy (např. směnka – cenný papír na řad a na jméno, akcie – cenný papír na řad a na doručitele), některé cenné papíry mají pouze jednu formu (např. zemědělský skladní list - cenný papír na řad, investiční kupón – cenný papír na jméno). U akcie je situace složitější, neboť je to dáno historicky: akcie může znít na řad nebo na doručitele (§ 263 odst. 1 ZOK), ovšem platí, že akcie ve formě cenného papíru na doručitele se označuje jako **akcie na majitele** (§ 263 odst. 2 ZOK), a akcie na řad se označuje jako **akcie na jméno** (§ 263 odst. 3 ZOK). Akcie na jméno mohou být vydané jako cenný papír, imobilizovaný cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, akcie na majitele mohou být vydané pouze jako imobilizovaný cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír. U

zaknihovaných cenných papírů se forma nerozlišuje, rozlišuje se u cenných papírů. Výjimkou jsou akcie, kde podle převažujícího právního názoru se forma akcií vydaných jako zaknihovaný cenný papír rozlišuje, přičemž dle novely ZOK č. 33/2020 Sb., účinné od 01.01.2021, se bude zcela zřetelně forma akcií rozlišovat.

Zaknihovaný cenný papír: občanský zákoník již nepracuje s pojmem „podoba cenného papíru“, jako pracoval zejména již zrušený zákon o cenných papírech. Pojmovým znakem cenného papíru je skutečnost, že se jedná o listinu. Cenný papír může být zaevidován do zvláštní evidence vedenou dle zák.č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu. V tom případě se jedná o **zaknihovaný cenný papír, který je tak náhražkou cenného papíru.** Občanský zákoník v této souvislosti uvádí následující: „*Je-li cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence a nelze-li jej převést jinak než změnou zápisu v této evidenci, jedná se o zaknihovaný cenný papír. Zaknihované cenné papíry jsou zastupitelné, pokud byly vydány tímž emitentem a pokud z nich vznikají stejná práva*“ (§ 525 odst. 1 ObčZ). Platí, že ustanovení o cenných papírech se použijí i na zaknihované cenné papíry, ledaže to vylučuje jejich povaha, občanský zákoník nebo jiný právní předpis (§ 525 odst. 2 ZOK). Evidence zaknihovaných cenných papírů se vede na **majetkových účtech**; jimi jsou **účet vlastníka** nebo **účet zákazníků** (§ 526 ObčZ). Na účtu vlastníka jsou evidovány zaknihované cenné papíry toho, pro něhož byl účet zřízen (§ 527 odst. 1 ObčZ). Platí vyvrátitelná právní domněnka (vyjádřená slovy: „*má se za to...*“, tedy důkazem opaku se dá vyvrátit), že vlastníkem zaknihovaného cenného papíru je osoba, na jejímž účtu vlastníka je zaknihovaný cenný papír evidován. Co se týká účtu zákazníka, zákon uvádí, že na účtu zákazníků jsou evidovány zaknihované cenné papíry osob, které zaknihovaný cenný papír svěřily tomu, pro něhož byl účet zákazníků zřízen (§ 528 odst. 1 ObčZ). Jinými slovy: ten, pro koho byl účet zákazníků zřízen, není vlastníkem zaknihovaných cenných papírů evidovaných na tomto účtu (§ 528 odst. 2 ObčZ).

Zaknihované cenné papíry (s výjimkou zaknihovaných cenných papírů kolektivního investování vedených v samostatné evidenci vedených v samostatné evidenci investičních nástrojů – např. podílový list, a zaknihovaných cenných papírů vedených v evidenci ministerstva podle zákona upravujícího rozpočtová pravidla) lze evidovat podle českého práva pouze v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů a v evidenci navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů (§ 91 ZPKT). Centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů je evidence zaknihovaných cenných papírů vedená podle českého práva centrálním depozitářem nebo zahraničním centrálním depozitářem (§ 92 odst. 1 ZPKT). **Centrální evidenci** zaknihovaných cenných papírů je též **a) evidence zaknihovaných cenných papírů vedená Českou národní bankou (ČNB) podle zákona upravujícího činnost ČNB, b) evidence cenných papírů imobilizovaných podle § 93a ZPKT**, jestliže tuto evidenci vede podle českého práva centrální depozitář, zahraniční centrální depozitář nebo ČNB.

Evidenci navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů mohou vést pouze finanční instituce uvedené v § 92 odst. 2 ZPKT, např. obchodník s cennými papíry, ČNB, centrální depozitář, zahraniční centrální depozitář.

Imobilizovaný cenný papír je cenný papír, který je uschován do hromadné úschovy jeho emitentem. Tento cenný papír je vydán dnem, kdy emitent předá listiny schovateli ve prospěch jejího vlastníka (§ 2413 odst. 1 ObčZ). Předává-li se do úschovy cenný papír na

jméno, nebo cenný papír na řad, neuvádí se na cenném papíru při předání do úschovy jméno vlastníka cenného papíru (§ 2413 odst. 1, poslední věta ObčZ). Úschova nemusí být trvalá, neboť vlastník uschovaného cenného papíru má právo požadovat, aby mu byl cenný papír vydán, ale jen za podmínek stanovených v emisních podmínkách cenného papíru. Schovatel před vydáním cenného papíru z úschovy doplní na cenném papíru na jméno nebo na řad jméno jeho vlastníka. Kdo může být schovatelem imobilizovaného cenného papíru? Schovatelem imobilizovaného cenného papíru, tj. osobou, která provádí jeho úschovu, může být pouze **osoba oprávněná vést samostatnou evidenci investičních nástrojů** podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu (§ 93 zákona o podnikání na kapitálovém trhu /dále též „ZPKT“/), druhotným schovatelem může být pouze osoba oprávněná vést evidenci navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu (§ 2413 odst. 3 ObčZ). Na cenné papíry v úschově v případech, kdy nelze požadovat vydání jednotlivého cenného papíru (což je případ akcií dle § 274 odst. 2 ZOK), se přiměřeně použijí ustanovení jiného zákona o zaknihovaných cenných papírech a občanského zákoníku (§ 2414 ObčZ).

Úschova cenných papírů (§ 2409 až 2012 ObčZ): Schovatel drží cenné papíry v úschově odděleně od vlastních cenných papírů nebo cenných papírů jiných uschovatelů; to neplatí, jedná-li se o **hromadnou úschovu** nebo bylo-li sjednáno s uschovatelem odlišně. **Schovatel vede evidenci o cenném papíru uloženém do úschovy**, jejímž obsahem je též identifikace uschovatele a místo uložení cenného papíru.

Hromadná úschova x samostatná úschova (§2409 ObčZ): schovatel drží odděleně CP v úschově odděleně od vlastních CP nebo CP jiných uschovatelů (**samostatná úschova**); to neplatí, jedná-li se o hromadnou úschovu (**hromadná úschova**), nebo bylo-li sjednáno s uschovatelem odlišně.

Cenné papíry v hromadné úschově **náleží všem uschovatelům společně**, ale **každý uschovatel může uplatňovat svá práva** vůči schovateli **samostatně**, zejména **má právo na vrácení stejného cenného papíru, jaký u schovatele uschoval**.

Podíl každého z uschovatelů: stanoví se poměrem součtu jmenovitých hodnot cenných papírů, které dal do úschovy, k součtu jmenovitých hodnot všech cenných papírů v téže hromadné úschově; nemá-li cenný papír jmenovitou hodnotu, stanoví se podíl uschovatele podle počtu kusů cenných papírů.

Druhotná úschova: schovatel může předat cenný papír převzatý do úschovy jinému schovateli (druhotná úschova); jeho práva a povinnosti tím nejsou dotčena. Ke vzniku druhotné úschovy se nevžaduje předání cenných papírů druhotnému schovateli.

Přeměna CP na zaknihovaný CP a opačně: lze-li vydat místo cenného papíru zaknihovaný CP, zákon umožňuje přeměnu cenného papíru na zaknihovaný CP (§ 529 až § 535 ObčZ) a zaknihovaného CP na cenný papír (§ 536 až § 544 ObčZ).

Právní povaha cenného papíru: Cenný papír je z hlediska právního věci (§ 489 ObčZ), hmotnou (§ 496 odst. 1 ObčZ) a movitou (§ 498 odst. 2 ObčZ), zaknihovaný cenný

papír je pak rovněž z hlediska právního věci (§ 489 ObčZ), ale nehmotnou (§ 496 odst. 2 ObčZ) a movitou (§ 498 odst. 2 ObčZ). Z tohoto důvodu nabývá nabyvatel cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru vlastnické právo k němu.

Trestné činy proti měně a platebním prostředkům: a) padělání a pozměnění peněz (§ 233 TZ), b) neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 TZ), c) udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235 TZ), d) výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236 TZ), e) neoprávněná výroba peněz (§ 237 TZ) – ochrana podle § 233 až 237 TZ se poskytuje též peněžním a platebním prostředkům než tuzemským a tuzemským a zahraničním cenným papírům (§ 238 TZ).

Historie cenných papírů: - již v době babylónské se objevují hliněné nebo destičky jako poukázky na poklad babylónský,

- klasické římské právo vývoj cenných papírů retardovalo,
- rozvoj v době křížových výprav – úvěrové listy (Anglie – 1199, Francie – Ludvík IX.-1258 a 1266, město Split - 1261),
- pokladniční správci – kasíři (Nizozemsko – 16. stol.),
- první skutečné cenné papíry – směnky v severoitalských městech (12. a 13. stol. – Lucca, Janov, Milán, Florencie, Benátky),
- první akciové společnosti - Nizozemská Východoindická společnost (1600) a britská Východoindická společnost (1602),
- hypoteční zástavní listy a jejich umoření (umoření cenných papírů – 1872 – Francie - Napoleon III.),

Nabytí CP: a) originární způsob nabytí - nabytí prvním vlastníkem, b) derivativní (odvozený) způsob nabytí - nabytí vlastnictví od původního vlastníka. K tomu může dojít ba) smlouvou (hovoříme pak o převodu cenných papírů), bb) v důsledku právního nástupnictví (hovoříme pak o přechodu cenných papírů) jako např. v důsledku dědění, přeměny obchodních společností (např. fúze, rozdělení) nebo převodu závodu (koupě, směna či darování závodu).

Způsoby nabytí vlastnického práva k CP - vlastnické právo

- a) u cenného papíru na doručitele se převádí smlouvou k okamžiku jeho předání (§ 1103 odst. 1 ObčZ),
- b) u cenného papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. O náležitostech rubopisu a jeho přijetí platí, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak se toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení právního předpisu upravujícího směnky (§ 1103 odst. 2 ObčZ),
- c) u cenného papíru na jméno se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti (§ 1103 odst. 3 ObčZ).

Zastavení cenného papíru smlouvou: způsob zastavení závisí na kombinaci formy cenného papíru a toho, zda jde o cenné papíry nebo zaknihované cenné papíry. Dále závisí na tom, zda je cenný papír již v úschově, nebo nikoliv.

Zástavní právo k cennému papíru smlouvou vznikne jeho odevzdáním zástavnímu věřiteli. Pokud tak určí zástavní smlouva, vznikne zástavní právo k cennému papíru tím, že zástavce nebo zástavní věřitel předá cenný papír a stejnopis zástavní smlouvy třetí osobě, by pro ně cenné papíry jako zástavu opatrovala (§ 1328 ObčZ).

Ke vzniku zástavního práva k **cennému papíru na řad** je potřebný i zástavní rubopis obsahující doložku „**k zastavení**“ nebo jiná slova stejného významu a označení zástavního věřitele (§ 1328 odst. 2 ObčZ).

Ujedná-li smluvní strany, že zástavní právo k cennému papíru **na doručitele vznikne zápisem zástavního práva do rejstříku zástav**; vyžaduje se odevzdání zástavy osobě, která zástavní právo do rejstříku zástav zapíše, na dobu trvání zástavního práva (§ 1328 odst. 3 ObčZ).

V případě, že je cenný papír **již v úschově**, vznikne zástavní právo oznámením zástavního věřitele nebo zástavce doručeným schovatelí společně se stejnopisem zástavní smlouvy. Od doručení oznámení platí (jde o nevyvratitelnou právní domněnku), že je cenný papír uschován pro zástavního věřitele i zástavního dlužníka společně. Jedná-li se cenný papír na řad v úschově, je třeba též vyznačení zástavy na cenném papíru rubopisem (§ 21329 odst. 1 ObčZ).

Zástavní právo k **zaknihovanému cennému papíru** vzniká zápisem na účtu vlastníka v příslušné evidenci. Zápis na tomto účtu provede osoba oprávněná tuto evidenci vést na příkaz zástavního dlužníka k tíži jeho účtu (§ 1330 odst. 1 ObčZ). Podá-li příkaz zástavní věřitel, osobní dlužník nebo zástavce, zapíše se zástavní právo, pokud příkazce doloží zřízení zástavního práva (§ 1331 odst. 1 ObčZ).

Za trvání zástavního práva k cennému papíru může zástavní věřitel vykonávat práva spojená se zastaveným cenným papírem (např. hlasovací právo) v rozsahu ujednaném smluvními stranami (§ 1332 odst. 1 ObčZ).

Zákon rovněž umožňuje dokonce **zastavit účet vlastníka zaknihovaných cenných papírů** (§ 1333 až 1334 ObčZ). Jaký je rozdíl mezi zastavením zaknihovaného cenného papíru a zastavením účtu vlastníka zaknihovaného cenného papíru? Rozdíl spočívá v tom, že zástavní právo k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů **se vztahuje na všechny cenné papíry, které jsou na účtu zapsány při vzniku zástavního práva, i na cenné papíry, převedené na zastavený účet po dobu trvání zástavního práva** (§ 1334 odst. 1 ObčZ). Dojde-li k převodu cenného papíru ze zastaveného účtu s předchozím souhlasem zástavního věřitele, zanikne převodem i zástavní právo k tomuto cennému papíru (§ 1334 odst. 2 ObčZ).

Teorie vydání cenných papírů: Existuje celá řada teorií vydání cenných papírů, např. **teorie kreační** (cenný papír je vydán dnem, kdy byl vytvořen), **smluvní teorie** (cenný papír je vydán okamžikem, kdy je uzavřena smlouva o převodu cenných papírů), **emisní teorie** (cenný papír je vydán skripturním aktem a uvedením skriptury /listiny/ do oběhu). Tuzemská právní teorie vychází **z teorie domnělého práva**. **Teorie domnělého práva** je pozitivně právně upravena v ustanovení **§ 521 ObčZ**. Zákon v tomto ustanovení uvádí, že **cenný papír je vydán i přesto, že nebyly dodrženy náležitosti postupu při vydání cenného papíru nebo že se cenný papír nestal vlastnictvím prvního nabyvatele stanoveným způsobem, byl-li nabyvatel v dobré víře, že nabývá řádně vydaný cenný papír**. Tato teorie tedy zhojuje vadu postupu při vydání cenného papíru a vadu nabytí cenného papíru prvním nabyvatele za současné podmínky dobré víry nabyvatele, že nabývá řádně vydaný cenný papír. Tato teorie tedy

nezhojuje např. vady náležitostí cenných papírů a vady formy cenných papírů. Nebyly-li dodrženy náležitosti postupu při vydání cenného papíru nebo nestal-li se cenný papír vlastnictvím prvního nabyvatele stanoveným způsobem, má ten, do jehož práva bylo tímto způsobem zasaženo, právo na náhradu škody vůči emitentovi i vůči osobě, která v této záležitosti jednala jménem emitenta nebo na jeho účet, za podmínek stanovených občanským zákoníkem (§ 521 odst. 2 ObčZ).

Funkce cenných papírů: jaká je funkce cenného papíru? Cenný papír má dle právní teorie čtyři funkce, a to funkce:

- a) **zprostředkovatele oběhu práv**, vtělených do cenného papíru,
- b) **zvýšení právní jistoty vlastníka cenného papíru**, které má vlastník po nabytí cenných papírů zákonem stanoveným způsobem,
- c) **liberační**, neboť dlužníka nenutí zkoumat, zda z cenného papíru plní oprávněné osobě,
- d) **legitimační**, neboť legitimuje oprávněného k výkonu práva vtěleného do cenného papíru.

Třídění cenných papírů: cenné papíry se mohou členit podle různých kritérií:

- a) **podle formy** - CP na doručitele, CP na řad a CP na jméno (některé CP mohou být vydány ve více formách),
- b) **podle druhu** – akcie, zatímní listy, investiční listy, dluhopisy, směnky, šeky, kupóny apod.,
- c) **podle emitenta** - CP veřejnoprávní (např. státní dluhopisy) a CP soukromoprávní (např. akcie),
- d) **podle existence hospodářského důvodu vydání** - CP kauzální (existuje hospodářský důvod jejich vydání, např. akcie, dluhopis, investiční list, konosament) a CP abstraktní (není hospodářský důvod pro jejich vydání, např. směnka či šek),
- e) **podle práva, o němž jsou zřízeny** – CP znějící na hlavní právo (např. akcie či dluhopis) a CP znějící na vedlejší právo (např. kupón, opční list),
- f) **podle účinků vydání cenných papírů** – CP deklaratorní (např. akcie či zatímní list) a CP konstitutivní (např. směnka či šek),
- g) **podle charakteru práva** - CP věcněprávní, CP obligační, CP korporační,
- h) **podle toho, zda se s cennými papíry obchoduje, či nikoliv** - CP obchodovatelné (např. akcie či dluhopisy) a CP neobchodovatelné (např. investiční kupón).

Prameny právní úpravy CP: právní úprava cenných papírů je poměrně roztráštěná, je upravena do celé řady právních předpisů, kterými jsou např.:

- zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích),
- zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu,
- zák. č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový,
- zák. č. 190/2004 Sb., o dluhopisech,
- zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech,
- zák. č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech a o změně některých souvisejících zákonů,

- Úmluva Organizace spojených národů o námořní přepravě zboží,
- zák. č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby,
- zák. č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.

Postup při ztrátě nebo zničení CP: Ztratí-li se cenný papír, nebo je-li poškozen nebo zničen, může být **umořen** dle zákona o zvláštních řízeních soudních, nebo vydán na něho **slib odškodnění** (§ 2890 ObčZ), nebo může být vydán v případě náložního listu **náhradní náložní list** (§ 2574 ObčZ).

Cenné papíry mohou být prodávány **ve veřejné dražbě - a) zákon o veřejných dražbách (zák. 26/2000 Sb.), b) zákon o podnikání na kapitálovém trhu (zák.č. 256/2004 Sb.)**

Veřejné dražby: a) dobrovolné,

b) nedobrovolné – je možno je provést též **a)** pokud **navrhovatel prokáže, že vlastník CP je v prodlení s převzetím, předložením nebo odevzdáním CP,** přestože byl upozorněn na možný prodej CP v dražbě, nebo

b) pokud **není řádně a včas splněna pohledávka zajištěná zástavním právem k CP (§ 33 odst. 8 ZPKT).**

V y p r a c o v a l:

JUDr. Radim Kříž, Ph.D.

© Cenné papíry. 2022